

Szwarc, Andrzej

"Niemcy 1815-1919 między partykularyzmem a federalizmem", Witold Jakóbczyk, Warszawa-Poznań 1984 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 75/4, 826

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Monografia Witucha jest bardzo wartościową książką z zakresu wciąż deficytowych dziejów powszechnych i to kręgu, bliskiego naszej historii. Autor sygnalizuje podstawowe polonika w tej biografii. Może czyni to — jak na polskiego czytelnika i polskie potrzeby nazbyt lakoniczne (udział Polaków w wyprawie sabaudzkiej, w obronie Republiki Rzymskiej i „Wyprawie Tysiąca” oraz zainteresowanie sprawą polską w latach sześćdziesiątych). Zapewne słusznie podważa teorię o wielkim entuzjazmie i zainteresowaniu Garibaldiego współdziałaniem polsko-włoskim i polskimi walkami o niepodległość (s. 254—256) ale pomija milczeniem sprawę polskiej szkoły wojskowej w Genui i projekty wyprawy najstarszego syna Garibaldiego na pomoc powstaniu styczniowemu.

Wielkim osiągnięciem monografii jest znalezienie właściwych proporcji między sylwetką bohatera a uwarunkowaniami i rolą tych wydarzeń, w których uczestniczył. Autor świetnie, obrazowo, a zarazem precyzyjnie lokuje jego działania na tle ówczesnych dziejów Włoch, odpowiednich epizodów dziejów poszczególnych krajów południowoamerykańskich, Francji i Wielkiej Brytanii (sformułowania dyskusyjne, wątpliwe zdarzają się tu bardzo rzadko — np. na s. 28 tłumaczenia włoskich wydarzeń z lat 1830—1832 — polityką wschodnią lat 1828—1829).

W sumie jest to jedna z najlepszych książek w wartościowej serii biografii realizowanej przez „Ossolineum”. Autor bardzo dobrze wykorzystał podstawową, bogatą literaturę drukowaną — zarówno opracowania, jak obszerne wydawnictwa źródłowe. Stworzył biografię odpowiadającą najwyższym kryteriom publikacji popularnonaukowych, a zarazem podstawowym kryteriom naukowym w dziedzinie badania przeszłości.

J. S.

Witold Jakóbczyk, *Niemcy 1815—1919 między partykularyzmem a federalizmem*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Poznań 1984, s. 328.

Podstawowy trzon książki ma, co przyznaje sam autor w zakończeniu (s. 312), charakter analityczno-faktograficzny. Brak tu zatem obszerniejszych rozważań na temat problemu zjednoczenia i jedności w niemieckiej ideologii i myśli politycznej. Czytelnik znajduje natomiast rzeczowy wykład usiłowań unifikacyjnych z czasów Związku Niemieckiego, Wiosny Ludów i Związku Północnoniemieckiego; wiele miejsca poświęcono powstaniu II Rzeszy oraz jej unifikacji prawnej. Zastanawia się też autor nad czynnikami dezintegrującymi zjednoczone Niemcy po 1870 r., wymieniając wśród nich konflikt z Kościołem i Partią Centrum, działalność socjaldemokracji oraz kwestię mniejszości narodowych. Ostatni rozdział, traktujący o wydarzeniach schyłku I wojny światowej i pierwszego okresu powojennego, zatytułowany został „Zjednoczenie oddolne”. Chodzi tu oczywiście o demokratyzację ustroju Niemiec, jak się okazało niepełną i nietrwałą. Skądinąd jej efektem był odwrót od tendencji centralizacyjnych, które dotychczas dominowały, czy zaś Republika Weimarska sprzyjała unifikacji odmiennego typu, należałoby wykazać. Rzecz inna, że chodzi tu o okres, którego książka z założenia już nie obejmuje. Pracę oparto o wydawnictwa źródłowe i, obszerną literaturę przedmiotu; sporadycznie autor sięga także do archiwaliów i publicystyki. Uzupełniają ją mapa oraz indeks osobowy, nie zawierający niestety nazwisk autorów cytowanych opracowań.

A. S.